

Ett år med pandemin

- Arbetsförmedlingen ställde om för att klara krisen

© Arbetsförmedlingen
Författare: Analysavdelningen
Datum: 2021-03-11
Diarienummer: Af-2021/0018 2063
Arbetsförmedlingen analys 2021:3

Innehåll

Tydliga effekter av pandemin på arbetsmarknaden	4
Pandemin minskade den ekonomiska aktiviteten.....	4
Allvarligt läge på svensk arbetsmarknad	4
Kraftfulla stödåtgärder	6
Svårare situation för fler personer på arbetsmarknaden.....	7
Över 100 000 riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet.....	8
Arbetsförmedlingens strategi under pandemin.....	9
Stöd till nyinskrivna.....	9
Utöka deltagarantalet i matchningstjänster	9
Fler till utbildning.....	10
Öka kapaciteten	10
Resultat av strategin	11
Inskrivningen.....	11
Matchningstjänster.....	11
Subventionerade anställningar.....	12
Utbildningsinsatser	13
Arbetsförmedlingen lyckades ställa om under pandemin	13
Utvecklingen på arbetsmarknaden framöver	14
Utsikterna står och väger.....	14
Arbetslösheten riskerar att bita sig fast	14

Tydliga effekter av pandemin på arbetsmarknaden

Den 11 mars 2020 deklarerade Världshälsoorganisationen, WHO, coronaviruset som en pandemi. Omfattande restriktioner och stödåtgärder infördes för att minska smittspridningen vilket ledde till att hela den globala ekonomin hastigt bromsade in. Det snabba förloppet återspeglades i både en utbuds- och efterfrågechock, där restriktioner försvårade den internationella handeln och bidrog till störningar i leveranskedjor.

I den här promemorian sammanfattas utvecklingen på arbetsmarknaden under Corona-pandemin år 2020 och Arbetsförmedlingens strategi för att hantera utmaningarna på arbetsmarknaden i spåren av denna.

Pandemin minskade den ekonomiska aktiviteten

Svensk ekonomi påverkades i hög grad av både pandemin och utvecklingen i omvärlden. Sverige stängde inte ned samhället i lika hög omfattning som många andra länder, men påverkades ändå negativt av nedstängningen runt om i världen. Bland annat hämmades exportföretag av problem i internationella leveranskedjor, men också av en minskad efterfrågan i världsekonomin. Vilket medförde stora negativa effekter för svensk ekonomi.

Samtidigt bromsade aktiviteten i svensk ekonomi in hastigt som en följd av en minskad inhemsk efterfrågan. Det var ett resultat av ökad oro, men också av åtgärder som vidtagits för att minska smittspridningen. Detta bidrog till att efterfrågan avstannade helt eller delvis för stora delar av tjänstenäringen.

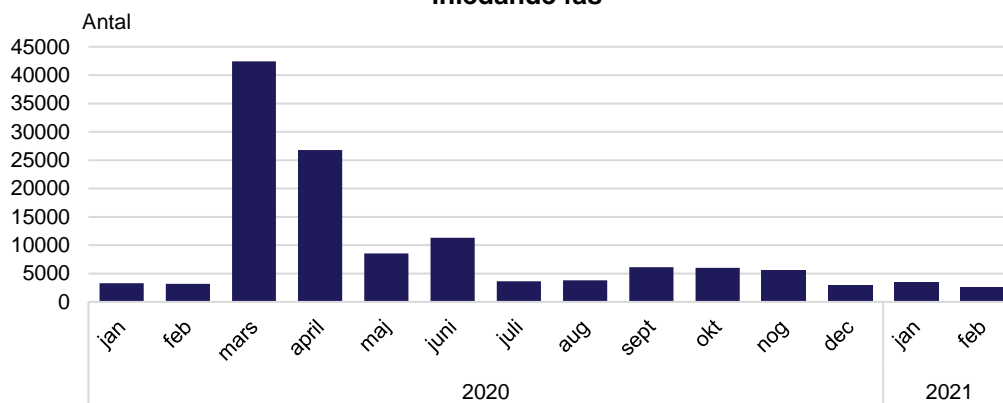
Svensk ekonomi nådde en bottennotering under slutet av andra kvartalet 2020 och återhämtningen påbörjades sedan från låga nivåer. Smittspridningen började öka igen under slutet av 2020 och regeringen presenterade därefter nya och striktare åtgärder för social distansering. Effekterna blev dock inte lika påfallande som under våren, vilket berodde på att krisen koncentrerades till vissa näringsgrenar där framför allt delar av den privata tjänstesektorn drabbades under slutet av 2020 och inledningen av 2021.

Allvarligt läge på svensk arbetsmarknad

En konsekvens av pandemin var att efterfrågan på arbetskraft helt eller delvis stannade upp inom flera branscher, främst inom servicenäringen. Inom andra branscher och näringar där påverkan av pandemin varit mindre direkt har arbetsgivare varit försiktiga med nyrekrytering under stora delar av året, bland annat som en effekt av den stora osäkerheten kring pandemins utveckling. Samtidigt har pandemin inneburit att efterfrågan på arbetskraft varit hög inom delar av arbetsmarknaden, bland annat de delar som har kopplingar till vård och omsorg.

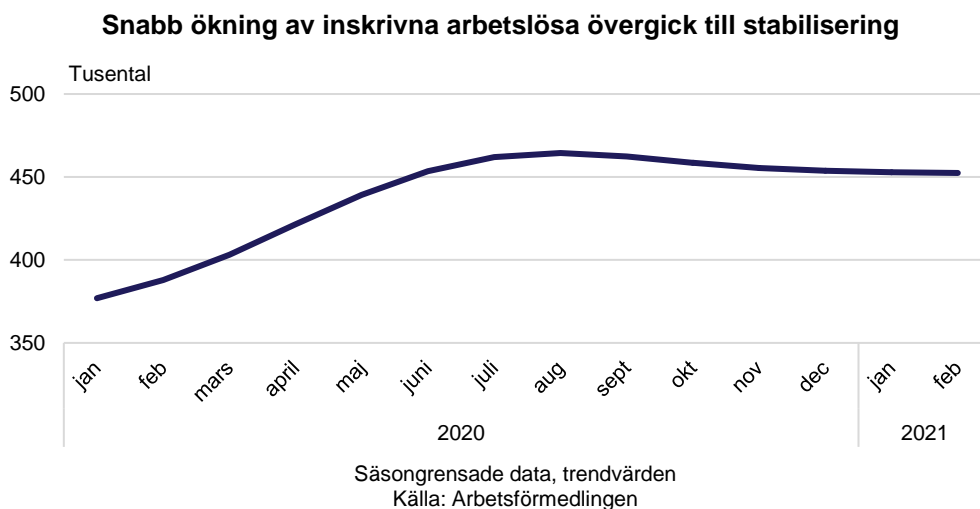
Pandemin fick snabbt effekter på svensk arbetsmarknad. De blev bland annat tydliga genom att närmare 70 000 personer under två månader varslades om uppsägning i mars och april, vilket är det högsta antalet varslade som någonsin uppmätts under så kort tid. Då varslades flest personer om uppsägning inom hotell- och restaurang, bemanning, researrangörer, transport och handel. Efterhand spreds effekterna av krisen i ekonomin och industrin stod för en allt större andel av antalet varsel fram till sommaren. Under hösten dämpades antalet varsel, vilket bedöms vara en effekt av ökad ekonomisk aktivitet i kombination med regeringens vidtagna stödåtgärder som både förstärkts och förlängts. Totalt varslades 123 000 personer om uppsägning under perioden mars 2020 till februari 2021.

Antalet varsel om uppsägning var som högst under pandemins inledande fas

Källa: Arbetsförmedlingen

Antalet inskrivna arbetslösa (öppet arbetslösa eller sökande i program med aktivitetsstöd) har ökat bland alla grupper av arbetstagare i spåren av pandemin. Ökningen inleddes dock redan under andra halvåret 2019 till följd av konjunkturavmattningen. Utvecklingen har förstärkts påtagligt under pandemin och antalet inskrivna arbetslösa ökade i hög takt under krisens inledande skede. Under hösten stabiliserades arbetslöshetsnivån i takt med att arbetsmarknaden sakta börjat komma igång. Det var fortsatt ett stort antal nyinskrivna arbetslösa, samtidigt som fler än förväntat lämnade för arbete och utbildning. Denna utveckling, med ungefär lika många som skriver in sig på Arbetsförmedlingen som lämnar varje vecka, har sedan fortsatt under inledningen av 2021.

I slutet av februari uppgick antalet inskrivna arbetslösa till drygt 454 000 personer, vilket är en ökning med närmare 78 000 personer jämfört med samma månad förra året. Den relativa arbetslösheten har under samma period stigit med 1,3 procentenheter till 8,7 procent. Arbetslösheten har ökat på för olika grupper av inskrivna arbetslösa – för både män och kvinnor, bland olika åldersgrupper, för inrikes och utrikes födda samt för olika utbildningsnivåer. Den relativa arbetslösheten har dock ökat mest bland ungdomar, utrikes födda och bland dem med kort utbildning.

Kraftfulla stödåtgärder

En rad åtgärder har vidtagits för att dämpa effekterna av viruset i ekonomin och på arbetsmarknaden. Inledningsvis infördes möjlighet till korttidspermitteringar, omställningsstöd och anstånd med skattebetalningar. Sammantaget har hittills närmare 600 000 personer omfattats av stödet för korttidsarbete sedan det infördes i mars 2020. Antalet personer som omfattades av stödet för korttidsarbetet var högst under april till juni då över 500 000 personer omfattades, därefter minskade antalet successivt under året och i december uppskattas att drygt 100 000 personer tog del av stödet.¹

Även en utökning av utbildningsplatser och en förstärkt arbetslöshetsförsäkring är åtgärder som syftar till att dämpa pandemins negativa effekter på arbetsmarknaden. Flera av stödåtgärderna har nu förlängts och förstärkts.

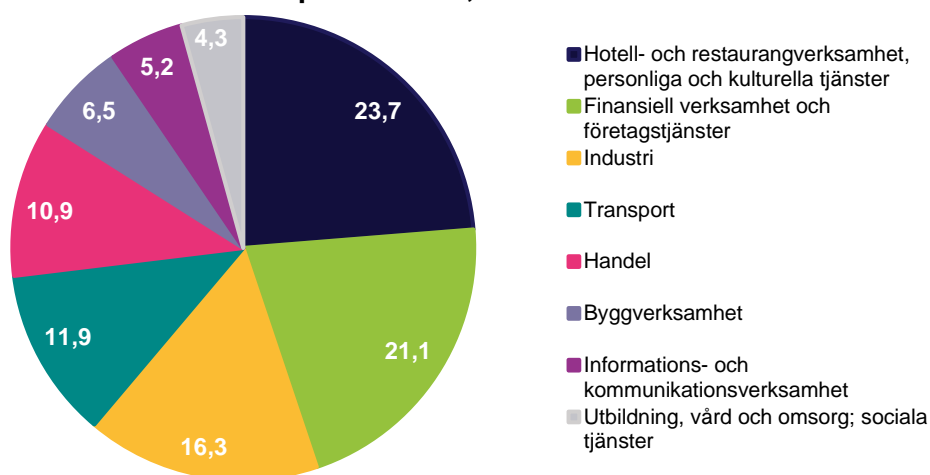
Arbetsförmedlingen bedömer att arbetslösheten hade varit betydligt högre utan de åtgärder som regeringen infört i form av stöd för korttidsarbete, omställningsstöd och fler utbildningsplatser. Dessa har dämpat effekterna av pandemin på arbetsmarknaden och hållit tillbaka ökningstakten i arbetslösheten som annars hade varit betydligt högre.

¹ Enligt Tillväxtverket.

Svårare situation för fler personer på arbetsmarknaden

De som blev arbetslösa när efterfrågan på arbetskraft minskade under krisens inledande skede var främst personer med tillfälliga anställningar och nya personer på arbetsmarknaden, framför allt unga och utrikes födda. Situationen har försvårats ytterligare för dessa personer då krisen har drabbat privata tjänster som hotell, restauranger och handel där tillfälliga anställningar är vanliga och där det finns många ingångsjobb.

Andel varslade per bransch, mars 2020-februari 2021

Källa: Arbetsförmedlingen

Unga och utrikes födda är överrepresenterade både i dessa branscher och bland dem med tillfälliga anställningar. Successivt har även anmälda varsel verkställt, vilket har resulterat i uppsägningar och arbetslöshet även bland tillsvidareanställda. Många av dessa har en gångbar utbildning och är personer som i ett mer normalt läge på arbetsmarknaden har lätt att få och gå mellan jobb.

Den ökade konkurrensen om jobben som krisen medfört innebär att situationen på arbetsmarknaden har blivit ännu svårare för personer som redan var arbetslösa. Trots att arbetsmarknaden började komma igång sakta under hösten är situationen fortfarande allvarlig. De som får jobb är i huvudsak personer som varit arbetslösa under kortare tid och som nästan uteslutande har minst en gymnasieutbildning.

En uppföljning av de varsel som inkom under perioden mars-juni 2020, visar att närmare 52 000 personer, motsvarande 58 procent, av de varslade blivit uppsagda.² Andelen som blivit uppsagda och sedan skrivit in sig som arbetslösa uppgick till 26 procent under uppföljningsperioden, det kan jämföras med 20 procent i genomsnitt under åren 2010–2019. Störst andel som varit inskrivna på Arbetsförmedlingen under uppföljningsperioden återfinns inom hotell- och restaurangverksamhet³, bemanning och handel.

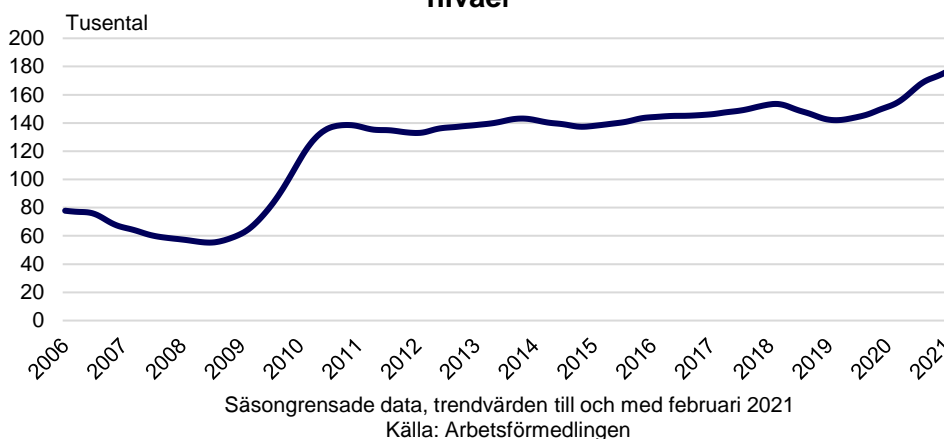
² Arbetsförmedlingen 2021, *Varseluppföljning efter sex månader*, Dnr: AF-2021 / 0003 1533

³ Inklusive resetjänster.

Över 100 000 riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet

Långtidsarbetslösheten, det vill säga personer som varit inskrivna arbetslösa utan arbete i mer än 12 månader, började stiga redan under hösten 2019 som en följd av avmattningen i ekonomin. Utvecklingen förstärktes sedan av krisen när efterfrågan på arbetskraft dämpades och konkurrensen om jobben ökade. I februari 2021 fanns det närmare 180 000 inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen som varit utan arbete i mer än tolv månader. Det är närmare 26 000 fler än i fjol och motsvarar 40 procent av samtliga inskrivna arbetslösa. Av dessa hade närmare 93 000 personer varit utan arbete i mer än 24 månader, drygt 10 000 fler än för ett år sedan.

Snabb ökning av långtidsarbetslösa från redan höga nivåer

Ökningen av antalet inskrivna arbetslösa som varit utan arbete i mer än 12 månader sker oberoende av kön, utbildning, ålder och härkomst. Av de långtidsarbetslösa hade 83 procent i slutet av februari en svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden, vilket kan jämföras med 86 procent föregående år.⁴ Det innebär att fler personer som normalt sett har en relativt stark position på arbetsmarknaden nu är långtidsarbetslösa och att denna andel har stigit i takt med att pandemiförloppet blivit alltmer utdraget.

Antalet inskrivna arbetslösa som riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet har samtidigt ökat markant. I slutet av februari hade närmare 105 000 inskrivna arbetslösa varit utan arbete mellan sex och tolv månader, jämfört med 69 000 personer för ett år sedan. Det innebär att andelen inskrivna arbetslösa med sådana arbetslöshetstider ökat med 5 procentenheter, till 23 procent. Det är oroväckande inte minst mot bakgrund av att risken för långtidsarbetslöshet ökar med tiden en person varit arbetslös. Därmed försvåras möjligheten att komma ut på arbetsmarknaden.

⁴ Arbetsförmedlingen har identifierat olika grupper av arbetslösa som i genomsnitt löper en högre risk än andra att hamna i långvariga perioder utan arbete och därför bedöms ha svag konkurrensförmåga. Till dessa grupper räknas personer som saknar gymnasial utbildning, personer födda utanför Europa, personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och arbetslösa äldre än 55 år.

Arbetsförmedlingens strategi under pandemin

För att möta alla nya arbetslösa styrde Arbetsförmedlingen om insatser och sina resurser. Fler inskrivna arbetslösa innebar en högre arbetsbelastning samtidigt som Arbetsförmedlingen behövde göra prioriteringar. I samband med Arbetsförmedlingens utgiftsprognos i maj 2020 presenterade myndigheten en rad åtgärder för att hantera den kraftigt ökande arbetslösheten.

Strategin innebar i allt väsentligt att hantera det stora antalet nya arbetslösa för att säkra deras ersättning, att i högre grad erbjuda tidiga insatser för att motverka långtidsarbetslöshet samt att erbjuda utbildningsinsatser för att underlätta omställning.

Stöd till nyinskrivna

Framför allt innebar de nya prioriteringarna att med hjälp av tidiga insatser för nyinskrivna motverka en stigande långtidsarbetslöshet på sikt. Det innebar inte minst att säkra de nyinskrivnas individ ersättning och underlätta för dem att komma vidare i sitt arbetssökande eller i utbildning.

Bland annat förenklades och standardiserades planeringssamtalen, vilket medförde att tiden för dessa förkortades väsentligt. Myndigheten omfördelade också tillfälligt sina personalresurser och förstärkte dessutom under andra halvan av 2020 med 500 visstidsanställda för att klara av uppdraget. Därmed ökade kapaciteten att ta emot nya arbetssökande betydligt.

Tillfälligt generösare regler i arbetslöshetsförsäkringen har medfört att fler kvalificerat sig för a-kassa under pandemin. Det har i sin tur sannolikt medfört att fler, och i ett tidigare skede, skrivit in sig på Arbetsförmedlingen.

Utöka deltagarantalet i matchningstjänster

Genom Arbetsförmedlingens matchningstjänster får arbetssökande stöd av privata aktörer för att genom individuellt anpassade aktiviteter hitta jobb eller börja studera. Det kan till exempel handla om att få kontakt med arbetsgivare, stöd att hitta och söka jobb, information om utbildningsmöjligheter eller vägledning.

Forskning har visat att förmedlingsverksamhet kan bidra till att förkorta tiden i arbetslöshet. Mycket tyder på att en viktig mekanism bakom det är att de arbetslösa upprätthåller kontakten med arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingen prioriterade därför, som en del i sin strategi, att anvisa arbetssökande till matchningstjänster redan efter tre månaders arbetslöshet, innan dess att de räknas som långtidsarbetslösa. Genom att fler arbetslösa tidigare får ta del av aktiva matchningstjänster kan chanserna till arbete öka och arbetslöshetstiderna förkortas.

Fler till utbildning

Redan före krisen fanns det många inskrivna arbetslösa som inte fått arbete trots flera år med stark efterfrågan på arbetskraft. Det förklaras av diskrepansen mellan vad arbetsgivarna efterfrågar och de arbetslösas kompetenser. Svensk arbetsmarknad är avancerad och många arbetsgivare efterfrågar minst gymnasial utbildning vid rekrytering. Parallellt pågår en strukturomvandling på arbetsmarknaden med den tekniska utvecklingen som främsta drivkraft. Det innebär att digitalisering och automatisering fortsatt är en viktigare del av arbetet framöver, vilket ställer nya och högre krav på arbetskraftens kompetenser. Denna utveckling har påskyndats av pandemin.

Den snabbare strukturomvandlingen riskerar att öka obalansen på arbetsmarknaden ytterligare då fler personer saknar de kompetenser som efterfrågas. Struktur-arbetslösheten kan därför stiga kraftigt, vilket medför att den totala arbetslösheten kan permanentas på en högre nivå.

Arbetsförmedlingen har under flera år, långt innan pandemin, haft ett tydligt fokus på utbildning som en väg till arbete. Det gäller framför allt arbetssökande med kort utbildning och personer som behöver ställa om till nya branscher och yrken.

I och med att pandemin påskyndat strukturomvandlingen på arbetsmarknaden framstår utbildning, kompetensutveckling och omställningsinsatser som ännu viktigare verktyg för att rusta arbetssökande. Det gäller både dem som tidigare var arbetslösa och ofta även dem som förlorat sina jobb till följd av krisen.

För långtidsarbetslösa prioriterade myndigheten förlängning av pågående insatser och utbildning för att rusta de arbetssökande inför en allt mer avancerad arbetsmarknad där kompetenskraven ökar. Myndighetens ambition var att kraftigt öka användningen av arbetsmarknadsutbildning under 2020. Bland annat satsades det på korta utbildningar inom vård och omsorg samt gröna näringar.

Även reguljära utbildningsinsatser är viktiga. Arbetsförmedlingen har bland annat arbetat med att motivera arbetssökande att påbörja reguljär utbildning, exempelvis genom att informera berörda arbetssökande om möjligheter till studier med bibehållet aktivitetsstöd eller bibehållen etableringsersättning.

Öka kapaciteten

Arbetsförmedlingen stod redan vid inledningen av 2020 inför ett utmanande läge då personalstyrkan reducerats till följd av minskningar i myndighetens förvaltningsanslag. I samband med pandemins utbrott och att dess konsekvenser blev synliga på arbetsmarknaden ställde Arbetsförmedlingen snabbt om för att hantera konsekvenserna av denna. Förutom omprioriteringarna vidtog Arbetsförmedlingen också flera åtgärder för att kunna ge stöd på ett så effektivt sätt som möjligt och öka sin egen kapacitet. Bland annat arbetade myndigheten med fortsatt rekrytering av personal till Personligt distansmöte (PDM) och förenklade handlägningsrutiner.

Myndigheten förde också dialog med sina leverantörer av arbetsförmedlingstjänster kring deras del av ansvaret och vikten av att de arbetar för att de arbetssökande som anvisas till dem får ett så bra stöd som möjligt.

Resultat av strategin

Inskrivningen

Genom förenkling och standardisering av de inledande planeringssamtalen förkortades tiden för dessa och andelen nyinskrivna arbetssökande som fick en handlingsplan upprättad inom 30 dagar ökade från 73 procent 2019 till närmare 85 procent 2020. Väntetiderna i Arbetsförmedlingens telefonservice har dock periodvis varit långa, men myndigheten klarade det ökade trycket på telefonservice under de mest kritiska månaderna.

Matchningstjänster

Genom en tydlig styrning för att fler arbetssökande ska få ta del av upphandlade matchningstjänster har användningen av fristående aktörer ökat väsentligt. Under 2020 fattades totalt omkring 205 000 nya beslut till någon av matchningstjänsterna⁵, det kan jämföras med drygt 77 000 nya beslut under 2019.

Omkring 60 000, motsvarande drygt 29 procent, av de nya besluten fattades för personer som varit inskriva i 3–12 månader. Det kan sättas i relation till att gruppen totalt utgör omkring 31 procent av de inskrivna arbetslösa.

Strax under 70 procent av besluten gick till personer som har gymnasieutbildning eller högre, 44 procent av besluten gällde kvinnor och strax över 60 procent av besluten togs för utrikes födda.

Andelen som gick till arbete (med eller utan stöd) eller studier 90 dagar efter matchningstjänst pendlade mellan 18 och 24 procent under 2020 (januari-oktober). Andelen som gick till arbete utan stöd stod för en något större andel av det totala resultat än andelen som gick till arbete med stöd (10,9 respektive 10,3 procent).

Det sammantagna resultatet för 2020 (januari-oktober) uppgick till 21,2 procent, vilket kan jämföras med 23,2 procent, samma period året innan.⁶ Att det sammantagna resultatet är lägre förklaras i hög grad av svagare resultat under första halvåret 2020.

⁵ Stöd och matchning (STOM) samt Kundval rusta och matcha (KROM)

⁶ Resultatet för matchningstjänsterna mäts 90 dagar efter avslutad tjänst. Det i januari sist redovisade resultatet avser således oktober. Alla jämförelser på årsbasis avser jämförelser för perioden januari-oktober respektive år.

Resultatet för oktober 2020 (som är det senast tillgängliga resultatet) är betydligt högre än resultatet för oktober 2019. Sammantaget övergick 28 procent till arbete eller studier i oktober 2020, vilket kan jämföras med 20 procent i oktober 2019.

Resultatförbättringen förklaras nästan helt av fler gått till arbete utan stöd. En viktig faktor bakom den utveckling är fler som står närmare arbetsmarknaden nu tar del av matchningstjänsterna. Det skapar förutsättningar för ett bättre resultat.

Subventionerade anställningar⁷

Oavsett konjunktur- och arbetsmarknadsläge finns personer som, av olika anledningar, har svårt att hitta ett arbete. För dessa utgör olika former av anställningar med ekonomiskt stöd en central del. Forskningen har också visat att subventionerade anställningar är en viktig pusselbit för att fler personer som står längre från arbete ska få en chans på arbetsmarknaden. Genom en subventionerad anställning erhålls värdefull arbetslivserfarenhet, språkträning och nya nätverk vilket förbättrar chanserna arbetsmarknaden.⁸

Antalet personer som började en extratjänst ökade påtagligt under fjolåret jämfört med 2019. Från knappt 2 000 personer 2019 till strax över 10 000 personer.⁹ Ökningen är inte helt förvånande då det rådde anvisningsstopp till insatsen under större delen av 2019 samtidigt som extratjänster var prioriterade under 2020. Extratjänster återfinns dessutom inom den offentliga sektorn där många verksamheter inte stängt eller dragit ner på verksamhet under pandemin.

Under 2020 minskade dock sammantaget antalet personer som påbörjade en subventionerad anställning med omkring 4 000 jämfört med året innan. Totalt påbörjade omkring 40 000 personer någon subventionerad anställning under 2020 (2019; 44 000).¹⁰ Minskningen förklarar alltså helt av att färre påbörjade ett nystartsjobb eller introduktionsjobb.

Nedgången av antalet personer som påbörjade nystartsjobb var störst under april-juni, under pandemins första våg. Antalet har dock legat tydligt under 2019 års nivå även under hösten och vintern. Vad gäller introduktionsjobben var antalet nya deltagare lägre än 2019 års nivåer innan pandemins utbrott – under sommaren och hösten 2020 var det dock fler som påbörjade ett introduktionsjobb än under samma period 2019.

Omkring 80 procent av dem som påbörjade en extratjänst, ett introduktionsjobb eller ett nystartsjobb hade varit inskrivna i 12 månader eller mer.

⁷ Extratjänst, Introduktionsjobb eller nystartsjobb.

⁸ I generella termer finns det två olika typer av lönesubventioner. Anställningar med ekonomiskt stöd finns dels för personer som har någon nedsättning av arbetsförmågan, dels för personer som av andra orsaker har svårigheter att få arbete. Till den förra kategorin av stöd hör anställning med lönebidrag, utvecklingsanställning och trygghetsanställning. Dessa stöd har exkluderats från denna uppföljning. Här redovisas de subventionerade anställningar som främst är avsedda för långtidsarbetslösa och nyanlända.

⁹ Avser nya deltagarperioder.

¹⁰ Avser nya deltagarperioder.

Utbildningsinsatser

Som beskrivits tidigare är olika former av utbildningsinsatser centrala för att motverka en kraftigt ökad långtidsarbetslöshet. Det är den primära insatsen som står till buds för många av de långtidsarbetslösa och dessa platser finns i huvudsak inom det reguljära utbildningsväsendet.

Detta gäller i synnerhet för personer med svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden. Det handlar både om kommunal vuxenutbildning för de med kort utbildning, men även yrkesutbildningar, arbetsmarknadsutbildningar och rekryteringsutbildningar för dem som är i behov av omskolning.

Bland de som saknar gymnasial utbildning minskade emellertid andelen som gick till reguljär utbildning något under fjolåret, från 0,9 procent i genomsnitt per månad år 2019 till 0,8 procent i genomsnitt per månad år 2020. Minskningen kan delvis förklaras av att utbildningsstarter har ställts in och av att arbetssökande med svaga språkkunskaper har haft svårt att påbörja studier till följd av pandemin.

Antalet nya beslut om arbetsmarknadsutbildning (AUB) var i princip oförändrat under 2020 jämfört 2019. Detta då det totalt fattades 29 100 beslut om arbetsmarknadsutbildning under 2020 vilket kan jämföras med 29 300 beslut under 2019. Antalet nya beslut om arbetsmarknadsutbildning var dock tydligt högre under andra halvåret 2020 jämfört med samma period 2019.

Arbetsförmedlingen lyckades ställa om under pandemin

Den sammantagna bedömningen är att Arbetsförmedlingen har genomfört verksamheten utifrån beslutade prioriteringar under 2020. Arbetsförmedlingen har lyckats hantera det stora antalet nya arbetslösa och på så sätt säkrat förutsättningar för rätt till individersättning och beslut om programinsatser. Trots många nya arbetssökande har väntetiderna i stort sett kunnat hållas nere, men det har varit stora variationer under året. Planeringssamtal har huvudsakligen kunnat utföras i tid. Myndigheten har samtidigt kraftigt ökat anvisningarna till fristående aktörer, detta som ett led att i högre grad erbjuda tidiga insatser för att motverka långtidsarbetslöshet. Prioriteringarna har inneburit en stor belastning på personalen och krävt en hel del resurser.

Utvecklingen på arbetsmarknaden framöver

Utsikterna står och väger

Det finns fortfarande en stor osäkerhet kring utvecklingen framöver, där den närmaste tiden kan bli avgörande. Sverige är en liten öppen ekonomi och därmed starkt beroende av utvecklingen i omvärlden, särskilt i Europa dit runt 70 procent av varuexporten går. Utvecklingen i ekonomin och på arbetsmarknaden står och väger med hur vaccineringen går och vilka effekter det kan få på samhällsekonomin. Något som är säkert är dock att det fortsatt kommer att finnas ett stort antal arbetslösa framöver. Arbetsförmedlingen bedömer att det kommer ta tid för arbetsmarknaden att återhämta sig till nivåerna före pandemin oavsett utvecklingen den närmaste tiden. Pandemin har även påskyndat den pågående strukturomvandlingen. Det innebär att alla jobb som försvunnit, exempelvis inom handeln, inte kommer att komma tillbaka. Detta riskerar att öka obalansen på arbetsmarknaden ytterligare.

I Arbetsförmedlingens senaste prognos från december 2020 bedömdes arbetslösheten att öka under första halvåret 2021, för att sedan vända nedåt i takt med att restriktioner gradvis kunde lättas.¹¹ Sedan den senaste bedömningen har det hänt mycket. Bland annat har nya restriktioner och rekommendationer vidtagits för att minska smittspridningen. Samtidigt har stödåtgärder förlängts och förstärkts. Arbetsförmedlingen kommer att revidera bedömningarna om utvecklingen på arbetsmarknaden i samband med publiceringen av *Prognoser för utbetalningar 2021-2024* i slutet av april.

Arbetslösheten riskerar att bita sig fast

Samtidigt som arbetsmarknaden har stabiliserats sedan hösten 2020 så fortsätter antalet långtidsarbetslösa att öka. Det är oroväckande, inte minst mot bakgrund av att långtidsarbetslösheten ökar på bred front bland de inskrivna arbetslösa. Även om risken för långtidsarbetslöshet är mer överhängande för personer med kort utbildning ökar nu även andelen långtidsarbetslösa med minst gymnasial utbildning och som står närmare arbetsmarknaden.

Redan före krisen fanns det många inskrivna arbetslösa som inte fått arbete trots flera år med stark efterfrågan på arbetskraft. Det förklaras av att många inskrivna arbetslösa saknar de kompetenser som arbetsgivarna efterfrågar.

Samtidigt riskerar de som redan var arbetslösa innan krisen att få det ännu svårare när kompetenskraven ökar, framför allt arbetslösa med kort utbildning. Det finns därför en risk att strukturarbetslösheten stiger i spåren av pandemin och kan medföra att den totala arbetslösheten permanentas på en högre nivå.

Det finns en överhängande risk att antalet långtidsarbetslösa, som redan är på rekordhög nivåer, fortsätter att öka framöver. Inte minst mot bakgrunden att över

¹¹ Arbetsförmedlingen 2020, *Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2020*, Dnr: AF-2020 / 0047 0027

100 000 inskrivna arbetslösa, i slutet av februari, hade varit utan arbete i sex till tolv månader. Under 2020 har myndigheten haft fokus på tidiga insatser för nyinskrivna arbetslösa för att på det sättet motverka längre tider av arbetslöshet. Behovet av programinsatser för personer med kortare tid i arbetslöshet har ökat.